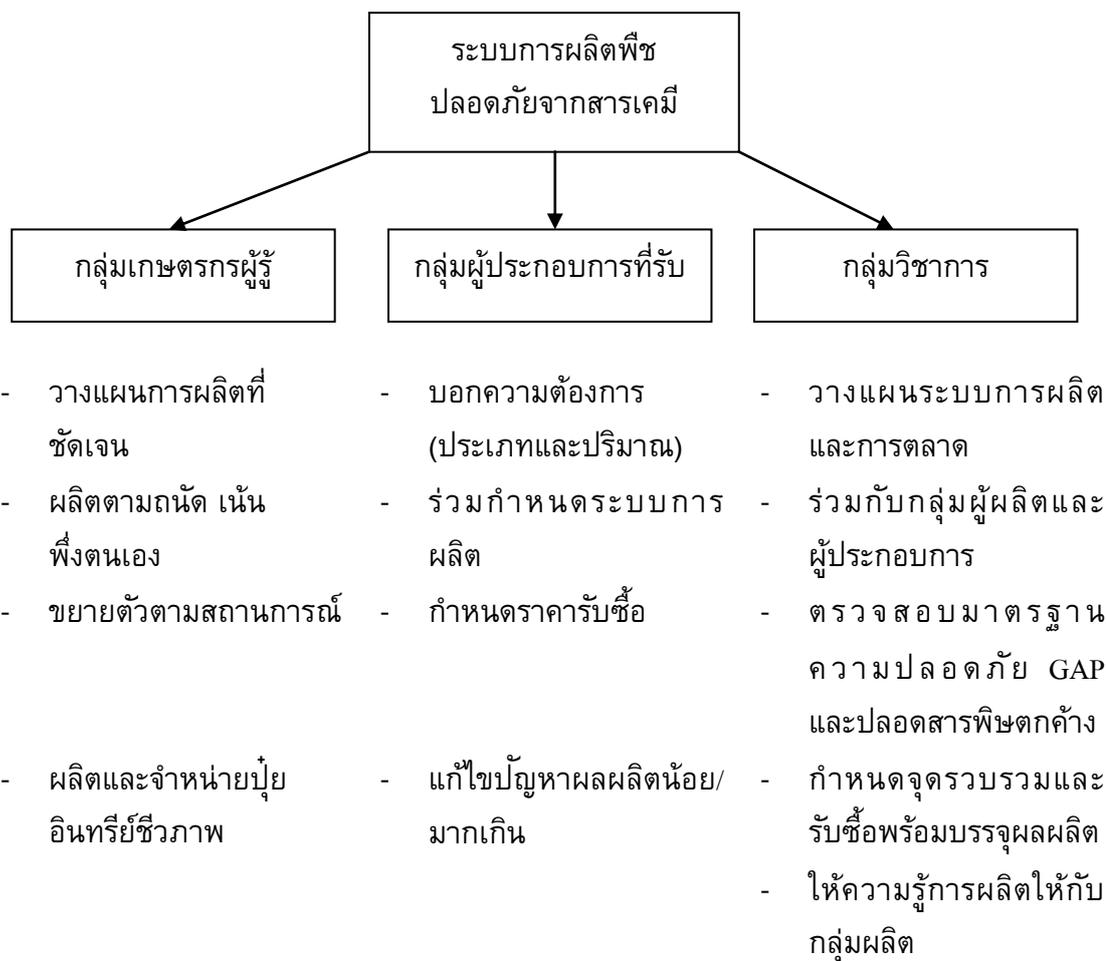

บทที่ 4

การพัฒนารูปแบบการผลิตพืชปลอดภัยและปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

การพัฒนา รูปแบบการผลิตพืชปลอดภัยและปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ได้ดำเนินการกับเครือข่ายเกษตรกรทางเลือก บ้านแม่นาเต็งในและบ้านแม่นาเต็งนอก ตำบลแม่นาเต็ง โดยดำเนินการเป็นต้นแบบที่กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรทางเลือก ที่มีคุณบรรยงค์ ยาดี เกษตรกรดีเด่นของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้นำความคิดและความเชื่อถือของเครือข่ายภาคีในพื้นที่ ซึ่งจะใช้แนวคิดระบบการผลิตพืชปลอดภัยจากเวทีเสวนาชาวบ้านของโครงการนำร่องระยะสั้นฯ แสดงเป็นกรอบความคิดดังรูป

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมในปีที่ 1 (1 มีนาคม 2551 – 28 กุมภาพันธ์ 2552)

กิจกรรมนี้ดำเนินการเป็นต้นแบบที่กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรทางเลือก บ้านแม่นาเต็งใน และบ้านแม่นาเต็งนอก ตำบลแม่นาเต็ง โดยมีคุณบรรยงค์ ยาดี เป็นผู้นำของเครือข่ายภาคีในพื้นที่ และยึดแนวคิดระบบการผลิตพืชปลอดภัยจากเวทีเสวนาชาวบ้าน ซึ่งสิ่งที่ชุมชน/กลุ่มเกษตรกรต้องการคือ การสร้างระบบการผลิตพืชปลอดภัยเพื่อบริโภคและจำหน่ายในอำเภอป่าคาย ความรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ รวมทั้งเทคนิคการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ในเบื้องต้นทางโครงการได้จัดฝึกอบรม “การผลิตผักปลอดภัยสารพิษ” ตามความต้องการของเครือข่ายเกษตรกรทางเลือกให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ (ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน แม่นาเต็ง) จำนวน 10 ท่าน ระหว่างวันที่ 15 – 17 พฤษภาคม 2551 ณ สถานีวิจัยเกษตรเขตชลประทาน ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีเนื้อหาในการฝึกอบรมดังต่อไปนี้

1. การผลิตผักปลอดภัยสารพิษ
2. การเลี้ยงเชื้อไตรโคเดอร์มาเพื่อใช้ป้องกันกำจัดเชื้อราปรักษ์
3. ปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และชีวภาพเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน
4. ศัตรูธรรมชาติและแมลงศัตรูพืช ผักที่สำคัญ
5. โรคพืชที่สำคัญ
6. การตลาดผักปลอดภัยสารพิษ
7. เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้รับการฝึกอบรมและเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยจากเครือข่ายสถานีวิจัยเกษตรเขตชลประทาน
8. ชมงานตลาดนัดอาหารปลอดภัย ณ สถานีวิจัยเกษตรเขตชลประทาน ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาพที่ 46 กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีเชิงปฏิบัติการการผลิตผักปลอดสารพิษ การตลาด และการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อระบบการผลิตผักที่ยั่งยืน ที่สถานีวิจัยเกษตรเขตชลประทาน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ระหว่างวันที่ 15 – 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ภายหลังได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ“การผลิตผักปลอดสารพิษ” แล้วทางโครงการได้ติดตามผลการดำเนินงานในวันที่ 27 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2551 ที่บ้านของนายบรรยงค์ ยาดีสรุปได้ว่า มีเกษตรกรได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเริ่มดำเนินการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนจำนวน 2 ราย แต่ผู้ผ่านการอบรมรายอื่นที่ยังไม่ได้ดำเนินการปลูกผักนั้นเนื่องจากในช่วงนี้ยังเป็นช่วงของการปลูกข้าว ถั่วเหลือง และได้ใช้ความรู้ที่ได้อบรมนำมาใช้กับการปลูกข้าวและถั่วเหลืองด้วยเช่นกัน และเมื่อเสร็จสิ้นจากการปลูกข้าวหรือถั่วเหลืองแล้วนั้น จึงจะเริ่มดำเนินการปลูกผักปลอดภัยต่อไป

หลังจากนั้น ในวันที่ 30 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 โครงการได้ร่วมประชุมหารือวางแผนการดำเนินงานระบบการผลิตผักปลอดภัยร่วมกับกลุ่มเกษตรกรที่บ้านแม่เนาเติง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการอีกครั้งให้แก่สมาชิกกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรทางเลือกโดยเน้นย้ำเพื่อการสร้างระบบการผลิตผักปลอดภัยโดยเริ่มต้นจากปลูกผักให้พอเพียงต่อการบริโภคในครัวเรือนถ้าเหลือจึงขาย มิได้มุ่งเน้นให้ผลิตผักปลอดภัยเพื่อขายเป็นหลักโดยโครงการจะช่วยเสริมงานกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรที่ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ สนับสนุนให้ความช่วยเหลือด้านที่จำเป็นต่อกิจกรรมหรือต่อกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยเน้นที่กลุ่มเกษตรกรที่มีความตั้งใจและพร้อมที่จะทำงานอย่างจริงจัง

ภาพที่ 47 การติดตามผลการดำเนินงานภายใต้โครงการฯในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2551

หลังจากที่ทางโครงการได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตพืชปลอดภัยให้แก่สมาชิกกลุ่ม 10 รายแล้วทำให้มีสมาชิกเพิ่มเป็น 24 ราย เข้าร่วมกิจกรรม โดยมี 4 รายที่ได้ทำการเพาะปลูกพืชเป็นอาชีพหลัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวอย่าง ต้นแบบให้กับสมาชิกรายอื่นๆภายในกลุ่ม ภายหลังจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าว สมาชิกในกลุ่มได้เริ่มปลูกผักในแปลงของตนเอง โดยเป้าหมายเริ่มแรกมุ่งเน้นการปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก และต่อไปหากเป็นไปได้จะขยายพื้นที่หรือปริมาณเพื่อจำหน่ายในอนาคตข้างหน้า

จากนั้นในวันที่ 15-16 กันยายน 2551 ทางโครงการได้เข้าพื้นที่ที่จะทำเป็นแปลงสาธิตการปลูกผักให้แก่เกษตรกรที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านบ้านบ้านแม่นาเต็ง แปลงสาธิตมีเนื้อที่ประมาณ 1 งาน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรเริ่มที่จะเตรียมแปลงเพื่อปลูกผักและเตรียมความพร้อมด้านเมล็ดพันธุ์

ภาพที่ 48 การตรวจเยี่ยมแปลงเพื่อเตรียมทำแปลงสาธิตการปลูกผักที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านบ้านแม่นาเต็ง ต.แม่นาเต็ง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

วันที่ 22 กันยายน 2551 ตรวจสอบพื้นที่ที่จะทำเป็นแปลงสาธิตการปลูกผักให้แก่เกษตรกรที่ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาชาวบ้านบ้านแม่นาเต็ง อีกครั้งขณะที่ทำการตรวจสอบ เกษตรกรกำลังเตรียมแปลงและขึ้นแปลงย่อยสำหรับทำแปลงสาธิตการปลูกผัก

ภาพที่ 49 การตรวจสอบแปลงเพื่อเตรียมทำแปลงสาธิตการปลูกผักที่ศูนย์เรียนรู้ปรัชญาชาวบ้านบ้านแม่นาเต็ง ต.แม่นาเต็ง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

หลังจากได้มีการทำแปลงสาธิตการปลูกผักที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้านและเกษตรกร ได้เริ่มปลูกผักนั้น ทางโครงการจึงได้เชิญวิทยากรจากคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้าตรวจเยี่ยม ติดตามผลจากการฝึกอบรมการผลิตผักปลอดภัยและพบปะกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักเพื่อร่วมรับฟังปัญหาพร้อมทั้งให้คำปรึกษา คำแนะนำในขั้นตอนการปลูกผัก การทำปุ๋ยอินทรีย์พร้อมทั้งเยี่ยมชมแปลงของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งได้เข้าเยี่ยมชมแปลงในวันที่ 27 ตุลาคม 2551

ภาพที่ 50 วิทยากรคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตรวจเยี่ยม ติดตามผลจากการฝึกอบรมการผลิตผักปลอดภัยที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านแม่นาเต็ง ต.แม่นาเต็ง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

ภาพที่ 51 วิทยากรคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตรวจเยี่ยม ติดตามผลจากการฝึกอบรมการผลิตผักปลอดภัยที่ศูนย์เรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านแม่นาเต็ง

ทางโครงการเข้าตรวจเยี่ยมแปลงปลูกผักของนางวรรณิตา ตามูลและนางอรุณ บุญตา คำ ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผัก และเก็บตัวอย่างดินมาวิเคราะห์หาปริมาณธาตุอาหารในดินในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2551

ภาพที่ 52 การตรวจเยี่ยมแปลงปลูกผักของนางวรรณิตา ตามูลและนางอรุณ บุญตา คำ ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2551

เข้าตรวจเยี่ยมแปลง ติดตามผลและประเมินผลกิจกรรมของแปลงเกษตรกรสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักอีกครั้ง พร้อมทั้งพูดคุยกับคุณยรรยงค์ ยาดี ผู้นำกลุ่มเกษตรกรเพื่อร่วมหารือเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านมา

ภาพที่ 53 ตรวจเยี่ยมติดตามและประเมินผลแปลงปลูกผักของเกษตรกร พร้อมทั้งร่วมหารือกับผู้นำกลุ่มเกษตรกร ในวันที่ 14 มกราคม 2552

จากการสอบถามเกษตรกรที่เริ่มปลูกผัก เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าการรวมกลุ่มกันเป็นสิ่งที่ดี มีปัญหาอะไรก็ได้มาปรึกษากัน มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ก็เกิดการแบ่งปันเรียนรู้กัน แต่การที่จะให้เริ่มปลูกผักไว้เพื่อเป็นการค้าขายนั้น ส่วนใหญ่บอกว่ายังไม่พร้อม แต่จะเป็นการปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพื่อสุขภาพที่ดี ถ้าเหลือจึงจะนำออกมาขาย

นายดำคำ อุ๋นเรือใจ นางวิไล วงศ์มูล นางอรุณ บุญมาคำและนางวรรณิดา ตามูล โดยเกษตรกรทั้ง 4 ราย ได้ปลูกผักอยู่แล้ว ซึ่งจากการสอบถามพบว่าจะเริ่มต้นจากการปลูกผักไว้บริโภคเองและค่อยๆขยายพื้นที่ออกไป ซึ่งหลังจากผ่านการอบรมนี้ โดยการจัดให้แล้ว ปัจจุบันยึดเป็นอาชีพ เก็บผักออกไปขายที่ตลาดเมืองปาย ตามร้านอาหารหรือแม้แต่บางครั้งก็มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตผักที่แปลง เวลาวางเข้าไปพบปะกับกลุ่มที่ศูนย์ฯ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มเป็นตัวอย่างให้แก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้แก่เกษตรกรในกลุ่มเริ่มปลูกผักและรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง การเริ่มต้นที่ดีของเกษตรกรทั้ง 4 ราย ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างความสำเร็จอันเป็นผลมาจากการรวมกลุ่มพลังอาชีพที่สามารถเพิ่มเติมความรู้ ประสบการณ์ได้ดีกว่าเกษตรกรรายเดี่ยวและสมควรเป็นแบบอย่างแก่เกษตรกรสมาชิกภายในกลุ่มได้อย่างดี

การดำเนินกิจกรรมในปีที่ 2 (1 มีนาคม 2552 – 28 กุมภาพันธ์ 2553)

ตามที่โครงการได้เสนอแนะเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยบ้านแม่นาเต็งให้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นและร่วมกันสร้างระบบในการผลิตผักรวมทั้งด้านการตลาดนั้น ที่ผ่านมามีการรวมกลุ่มกันผลิตผักปลอดภัย ซึ่งประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งจากการร่วมวิเคราะห์ปัญหาที่เกษตรกรกลุ่มพบสาเหตุที่สำคัญของปัญหาเนื่องจากเกษตรกรแต่ละรายยังไม่มีควมไว้วางใจกันเองภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการรวมกลุ่มของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม โครงการได้มีการปรึกษาร่วมกับแกนนำกลุ่ม และจะมีการทบทวนการรวมกลุ่มอีกครั้ง โดยอาศัยจากเวทีการประชุมการสรุปกิจกรรม "การอบรมเกษตรกรอาสา การพัฒนาพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่" ในวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2552 โดยมีสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตผักปลอดภัยที่อาศัยอยู่นอกเหนือจากบ้านแม่นาเต็ง จำนวน 27 ราย ซึ่งผลจากการหารือร่วมกัน จึงร่วมกันวางแผนการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตผักปลอดภัย พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นต่างๆ

ภาพที่ 54 กิจกรรมการประชุมของเกษตรกรร่วมกับโครงการเพื่อจัดตั้งกลุ่มที่ ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านแม่นาเต็ง ต.แม่นาเต็ง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

ผลจากการประชุมวางแผนร่วมกันได้ข้อสรุป โดยเบื้องต้นได้แบ่งกลุ่ม/หน้าที่ของเกษตรกรดังนี้

กลุ่มผู้นำ เป็นเกษตรกรที่มีการปลูกผักอยู่แล้วและพร้อมที่จะเป็นกำลังหลัก/แกนนำให้แก่งุ่ม

กลุ่มผู้ปฏิบัติ เป็นเกษตรกรที่พร้อมจะปฏิบัติตามแนวทางและนโยบายของกลุ่ม

กลุ่มหนุน มีหน้าที่ประสานงานเครือข่ายภายในกลุ่ม กระตุ้นกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ทั้งนี้ก็จะมีนักวิจัย นักวิชาการ คอยให้การสนับสนุน แนะนำ พร้อมทั้งเติมเต็มทั้งในส่วนของเรื่องวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ

เกษตรกรมีการร่วมกันวางแผนผังการปลูก กำหนดชนิดผักที่จะปลูกและกำหนดจำนวนพื้นที่ที่จะปลูก โดยเกษตรกรได้สรุปชนิดของการผลิตผักเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ผักที่ปลูกตามฤดูกาล (พืชผักล้มลุก เช่น คะน้า กวางตุ้ง ผักชี เป็นต้น) และผักพื้นบ้านที่ปลูกครั้งเดียวและสามารถเก็บผลผลิตได้ต่อเนื่อง (ชะอม ผักเสี้ยว เป็นต้น) ดังตาราง

ตารางที่ 2 ชนิดผักและจำนวนพื้นที่ที่เกษตรกรวางแผนเพื่อผลิตผัก

ชนิดผัก	พื้นที่ปลูก
ผักชี/ต้นหอม	3 ไร่
ผักบุ้ง	3 ไร่
สลัด	1 ไร่
บล็อกเคอรี่	3 ไร่
คะน้า	2 ไร่
ผักกาดขาวปลี	1 ไร่
ผักกาดเขียวปลี	1 ไร่
หัวไชเท้า	1 ไร่
กะหล่ำดอก	3 ไร่
กะหล่ำปลี	2 ไร่
มะเขือ	2 ไร่
ถั่วฝักยาว	4 ไร่
ผักคื่นช่าย	2 ไร่
กระเจี๊ยบเขียว	2 ไร่
กวางตุ้ง	4 ไร่
แตงกวา	2 ไร่

ที่ประชุมกลุ่มได้เห็นชอบร่วมกันให้จัดตั้งศูนย์รวมผลผลิตผัก ขึ้นมาเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิต คัดแยกและจัดจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกกลุ่ม โดยตั้งผู้ดูแลและปฏิบัติหน้าที่นี้เพื่อเป็นตัวแทนสมาชิกกลุ่มในการจำหน่ายผลผลิต โดยมีผู้รับผิดชอบ ได้แก่

1. คุณรวงทอง สุริ
2. คุณกัญญา ไชยะ
3. คุณแสงจันทร์ บุญตันกัน

สำหรับทางด้านการตลาด และช่องทางของการจำหน่ายผลผลิตผัก สมาชิกกลุ่มร่วมกันหารือ โดยเบื้องต้นจะจำหน่ายผักให้แก่ โรงพยาบาล โรงเรียน เกสท์เฮ้าส์ต่างๆรวมทั้งจำหน่ายที่ศูนย์รวบรวมผักที่ทางกลุ่มจัดตั้งขึ้น

ตารางที่ 3 รายชื่อสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกผักในแต่ละกลุ่ม

กลุ่มผู้นำ	กลุ่มผู้ปฏิบัติ	กลุ่มหนุน
คุณตีบ สุขแก้ว	คุณธรรม แก้วฟู	คุณเพชร หมิ่นบุญตัน
คุณเกษร เหล่าวงศ์	คุณกัญญา ไชยะ	คุณจำเริญ ต๋าคำ
คุณรวงทอง สุริ	คุณอมร แสนใจคำ	คุณเบญจวรรณ เต้จ๊ะ
คุณสร้อยฟ้า หมิ่นบุญตัน	คุณสร้อยสุดา ยอดสิงห์	คุณกรสิริ รัตนิธิภา
คุณศรีพรรณ สุดใจ	คุณราชันย์ กุลจรัสพิมาน	คุณดวงตา ชายคำ
คุณวรรณิตา ตามูล	คุณกรสิริ รัตนิธิภา	คุณจริยา คำเขียว
คุณจำเริญ แก้วทายะ	คุณไพบุลย์ กันเอียด	คุณพนิดา กันใจวิน
คุณตาคำ อุ่นเรือนใจ	คุณชลันธร คำนวน	คุณแสงจันทร์ บุญตันกัน
คุณจำลอง ปะละแดง	คุณจริยา คำเขียว	คุณสมเจย เครือบุญมา
คุณจริยา คำเขียว	คุณสมเจย เครือบุญมา	คุณพร ใจสอน
	คุณอังกูร แก้วมา	

สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์และข้อตกลงร่วมกัน ดังนี้

- ลักษณะของการรับ-ส่ง ผักเพื่อนำไปจัดจำหน่ายคือ รับผักจากเกษตรกรเพื่อนำมาจำหน่ายและนำเงินมาจ่ายให้แก่เกษตรกรในวันถัดไป
- จะต้องมีการประสานงานกันภายในเครือข่ายเมื่อเกิดกรณีผลผลิตไม่เพียงพอต่อปริมาณการสั่งของลูกค้า
- ผักที่ปลูกต้องไม่ใช่สารเคมีโดยเด็ดขาด ถ้าเกษตรกรฝ่าฝืน จะตัดชื่อออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม
- มีการตรวจสอบแปลงปลูกผักของเกษตรกรทุกราย โดยสมาชิกภายในกลุ่มเป็นผู้ตรวจสอบกันเอง
- จะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของผัก โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุข
- จะต้องมีการร่วมสรุป เสนอแนะและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม รวมถึงการสรุปและประเมินผลภาพรวมของกลุ่ม ร่วมกันทุกเดือน (ทุกวันที่ 9 ของเดือน) สถานที่ในการประชุมอาจจะจัดขึ้นในแปลงผักของเกษตรกร เพื่อเป็นการตรวจเยี่ยมแปลงของเกษตรกรได้ด้วย

นอกจากข้อตกลงร่วมกันดังกล่าวแล้ว เกษตรกรทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและกลุ่ม ต้องมีคุณธรรมรวมทั้งต้องไว้วางใจต่อสมาชิกภายในกลุ่ม

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนากระบวนการผลิตพืชปลอดภัยและปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ได้ดำเนินการกับเครือข่ายเกษตรกรทางเลือก บ้านแม่นาเต็งในและบ้านแม่นาเต็งนอก ตำบลแม่นาเต็ง โดยดำเนินการเป็นต้นแบบที่กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรทางเลือกนั้น ทางโครงการได้จัดกิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผักปลอดภัย อีกทั้งได้เสนอแนะให้เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยได้รวมกลุ่มกันและสร้างระบบในการผลิตผักทั้งด้านการตลาดนั้น ที่ผ่านมามีเกษตรกรให้ความสนใจเข้าร่วมกลุ่มกันและได้ร่วมประชุมวางแผนการผลิตผัก พร้อมทั้งวางแผนทางด้านการตลาดซึ่งทางโครงการได้ร่วมประชุมพร้อมทั้งให้คำแนะนำ โดยที่ผ่านมามีได้เริ่มต้นเชิงบวก เกษตรกรเห็นชอบและมีการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดี แต่กลุ่มยังไม่ก้าวไปสู่ขั้นการรวบรวมผลผลิตเพราะปริมาณผลผลิตยังไม่มากพอ กล่าวคือเมื่อเกษตรกรมีการเก็บผลผลิตผักหลังจากนั้นได้นำผลผลิตผักขายด้วยตนเอง ยังไม่มีการรวบรวมผลผลิตเพื่อจัดจำหน่ายในนามของกลุ่ม เมื่อโครงการและผู้นำกลุ่มได้ร่วมวิเคราะห์ถึงปัญหาทำให้ทราบว่าสาเหตุที่เกษตรกรไม่มีการรวบรวมผลผลิตเพื่อให้ตัวแทนกลุ่มได้จัดจำหน่ายนั้นมาจากการที่ตัวเกษตรกรยังไม่มีความไว้วางใจกันเองภายในกลุ่ม รวมทั้งยังไม่พบปัญหาทางด้านตลาด ผู้นำกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นว่าจะต้องใช้เวลาในการจัดการระบบตลาดอีกระยะหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มพบปะหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันยังคงปฏิบัติอยู่ ส่วนการรวบรวมและจำหน่ายผลผลิตของกลุ่มยังคงต้องใช้เวลาปรับทัศนคติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มและหรือเมื่อประสบปัญหาด้านการตลาดก็จะเป็นตัวเร่งให้กลุ่มได้ร่วมมือ ร่วมใจกันเข้มแข็งต่อไป

กิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด

การผลิตพืชนอกจากเมล็ดพันธุ์ที่ดี น้ำที่เพียงพอ ความอุดมสมบูรณ์ของดินก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ จากการใช้พื้นที่ผลิตพืชและใช้สารเคมีเพื่อการผลิตพืชอย่างต่อเนื่องทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินมีไม่เพียงพอ ทางกลุ่มจึงขอรับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด (ปอเทือง) เพื่อบำรุงและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งทางโครงการได้สังเกตเห็นถึงผลประโยชน์ของกลุ่มที่จะได้รับ รวมทั้งขยายแนวคิดการบำรุงดิน ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเคมีด้วย จึงสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ปอเทือง แต่มีข้อตกลงร่วมกันกับกลุ่มว่าเมล็ดพันธุ์ที่สนับสนุนนี้จะต้องนำไปขยายเป็นเมล็ดพันธุ์ก่อนเพื่อที่จะได้มีเมล็ดพันธุ์ไว้ในปีต่อไปเพื่อสร้างความยั่งยืนภายหลังและสามารถกระจายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้ ซึ่งผู้นำกลุ่มได้แจ้งว่ามีเกษตรกรมาขอรับเมล็ดพันธุ์ปอเทืองไปปลูกและให้สัญญาว่าจะนำเมล็ดพันธุ์มาคืนเท่ากับจำนวนที่ยืมไป ภายหลังนักวิจัยของโครงการได้เข้าตรวจเยี่ยมแปลงปลูกปอเทืองเพื่อเก็บเป็นเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรที่ยืมเมล็ดและยังพบว่านอกจากปลูกปอเทืองแล้วยังพบว่ามี การปลูกถั่วพรางเพิ่มเติมด้วย นับได้ว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีของกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในเรื่องของการผลิตเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสดเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

ภาพที่ 55 แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด (ปอเทือง) ของเกษตรกร อ.ปาย

ภาพที่ 56 แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสด (ถั่วพริ้ว) ของเกษตรกร อ.ปาย